

Література

1. Герасименко В.Г. Основы туристического бизнеса. – Одесса: Изд-во "Черноморье", 1997. – 160 с.
2. Давиденко І.В. Шляхи оптимізації використання потенціалу регіональної рекреаційної системи// Вісник соціально-наукових досліджень, вип. 12. – Одеса, 2002. – С. 19-23.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. – К.: Альтерпрос, 2002. – 436 с.
4. Семенов В.Ф. Екологізація економіки регіону. Навч. пос.. – Одеса: Оптимум, 2003. – 238 с.
5. Статистичний щорічник Одеської області/ Т.В. Копилова. – Одеса: Одеське обласне управління статистики, 2003. – 543 с.

УДК 630*627.3+504.062

Асист Е.А. Кульчицька – НЛТУ України

РОЗВИТОК РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Дано визначення рекреаційно-туристичної діяльності, відзначено необхідність встановлення еколого-економічно допустимої рекреаційної місткості, а також представлено механізм визначення мінімальної та еколого-економічно допустимої рекреаційної місткості.

Ключові слова: рекреаційно-туристична діяльність, максимально допустима рекреаційна місткість, мінімальна рекреаційна місткість, еколого-економічно допустима рекреаційна місткість.

Assist. E.A. Kulchytska – NUFWT of Ukraine

Recreational and tourism activity development of forestry enterprises in sustainable development conditions

Recreational and tourism activity is defined in the article. The minimum and the permissible carrying capacity from ecological and economic point of view are defined in the article.

Keywords: recreational and tourism activity, maximum, minimum and permissible carrying capacity from ecological and economic point of view.

Враховуючи великий рекреаційно-туристичний потенціал Карпатського регіону і те, що подальший розвиток лісозаготівельної діяльності може загострити екологічну ситуацію, що забиратиме і без того обмежені ресурси, впродовж останніх десятиріч виняткової актуальності набула проблема використання лісових насаджень з рекреаційно-туристичною метою. Одним з заходів більш ефективного використання рекреаційних лісових ресурсів останнім часом називають реалізацію лісогосподарськими об'єктами власних можливостей для розвитку рекреаційно-туристичного господарства [1].

Таким чином, об'єктом даного дослідження є рекреаційно-туристична діяльність лісових підприємств.

У процесі формування та реалізації політики освоєння рекреаційно-туристичного потенціалу лісових підприємств важливим є врахування та використання положень теорії сталого розвитку. Сьогодні існує близько 300 визначень сталого розвитку і всі вони тією чи іншою мірою наголошують на взаємозалежності між навколишнім природним середовищем і економічним зростанням. Невід'ємними і рівнозначними складовими поняттями сталого розвитку є екологічний та економічний компоненти. Адже не може бути сталою громада, яка орієнтується тільки на один з них. Орієнтація винятково на

екологічний розвиток, при ігноруванні економічної складової, неминуче призведе до економічної залежності підприємств від додаткових джерел фінансування, а громади чи регіону – від більш розвинутих територій, чисельних соціальних проблем, а в кінцевому результаті – загострення екологічних проблем. Громада, регіон чи окреме підприємство мають бути фінансово самодостатні.

Отже, оскільки розвиток рекреаційно-туристичної діяльності має бути як екологічно безпечним, так і економічно вигідним для лісового господарства, необхідно досліджувати еколого-економічні аспекти розвитку цієї діяльності, що і є предметом даного дослідження.

У будь-якій діяльності дуже важливим є питання визначення основних понять, термінів, що дають змогу адекватно тлумачити предмет, об'єкт і умови наукових досліджень.

Досить часто дослідники розглядають туризм як різновид рекреації, один із видів активного відпочинку [2-4]. Зрештою, він відбиває характерну тенденцію сучасності, коли перевага віддається розвитку динамічного відпочинку, у процесі якого відновлення працездатності поєднується з пізнавальною діяльністю [2].

Водночас, при класифікації туризму за метою серед таких видів туризму як пізнавальний, релігійний, науковий, гостьовий тощо, виділяють рекреаційний туризм, тобто "туризм, з метою відновлення і розвитку фізичних, психічних та емоціональних сил" [5, с.141].

Отже, необхідно відзначити діалектичну єдність туристичної та рекреаційної діяльності, оскільки туристична діяльність може розглядатись у межах рекреаційної діяльності, але, водночас, рекреаційна діяльність є однією зі складових туристичної діяльності.

У зв'язку з цим, рекреаційно-туристична діяльність – це інтегральне поняття, під яким будемо розуміти сукупність дій з відновлення життєдіяльності людини, а також з надання та споживання різноманітних туристичних послуг, передбачених законодавством України.

Впровадження туристичної діяльності лісовими підприємствами, а отже, додаткового навантаження на лісові екосистеми, вимагає ретельних розрахунків і аналізу. Важливими оцінковими показниками для природних комплексів є їх стійкість до рекреаційних навантажень, ступінь рекреаційної дигресії, максимально допустиме рекреаційне навантаження, місткість території. Цій проблематиці присвячені праці С.А. Генсірука, М.С. Нижник, Р.Р. Возняка, А.І. Тарасова, В.С. Кравціва, Л.С. Гринів, М.В. Копач, С.П. Кузика, В.І. Середіна, В.І. Парпана, Е.Г. Шеффера, В.П. Чижової, Н.С. Казанської, І.Д. Родікіна та ін. Максимально допустиме рекреаційне навантаження залежить від виду рекреаційно-туристичної діяльності, пори року, типу природного комплексу, рівня створених умов для відпочинку (ступеня інженерного забезпечення та інфраструктури) тощо.

Поряд з такими термінами, як максимально допустиме рекреаційне навантаження, яке має екологічний характер, М.І. Амоша виділяє окремо термін "мінімальне навантаження". Цей термін "має більше економічний характер і враховує мінімальну місткість рекреаційної території, яка дає змогу оку-

пити капіталовкладення, витрачені на будівництво всіх об'єктів та благоустрій території, охорону середовища та експлуатаційні витрати" [6].

Оскільки при мінімальній рекреаційній місткості (ємності) ($Q_{\min}$) валові надходження (GI) лісового підприємства від рекреаційно-туристичної діяльності будуть дорівнювати їх валовим витратам (ТС), то для розрахунку $Q_{\min}$ можна використати таку формулу:

$$Q_{\min} = \frac{FC}{\sum_{i=1}^n (P_i - VC_i) \cdot \alpha_i}, \quad (1)$$

де: $Q_{\min}$ – мінімальна рекреаційна місткість території за визначений період часу, чол.; FC – fixed charges – постійні витрати, розмір яких не залежить від істотного рекреаційного навантаження. До того ж у постійні витрати мають бути включені витрати на природоохоронну діяльність, благоустрій території тощо; VC_i – variable cost – змінні витрати на одного туриста чи рекреанта з врахуванням максимально допустимої місткості території, грн.; P_i – price – ціна на рекреаційно-туристичну послугу; α_i – частка кожної послуги в загальному обсязі продажу рекреаційно-туристичних послуг; n – кількість видів наданих туристичних послуг.

Визначення мінімальної рекреаційної місткості території рекреаційно-туристичного господарства можна зобразити також графічно (рис. 1).

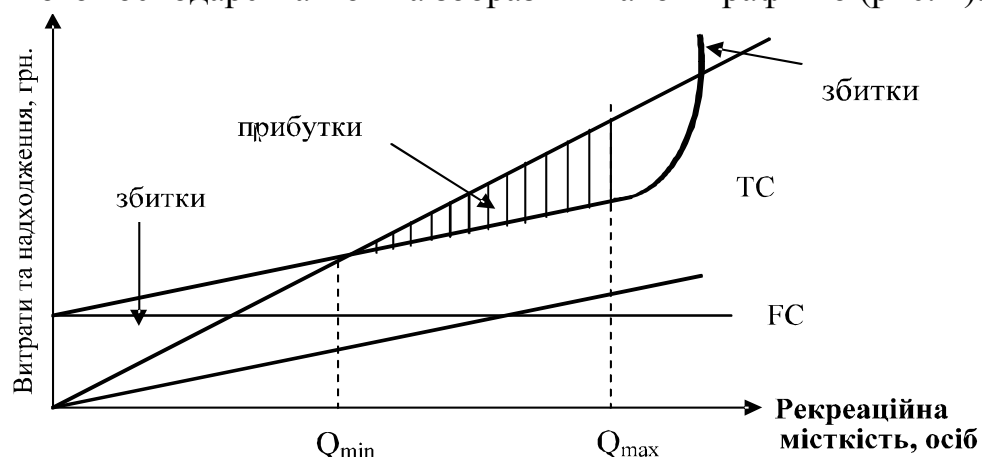

Рис. 1. Визначення мінімальної рекреаційної місткості території

При фактичному рекреаційному навантаженні (Q_f) нижче $Q_{\min}$ рекреаційно-туристична діяльність лісового підприємства буде приносити збитки. І тільки при $Q_{\min} + 1$ лісове господарство почне отримувати прибутки. Однак перевищення максимально допустимої рекреаційної місткості території ($Q_{\max}$) призведе до незворотних змін у природно-територіальному комплексі. При цьому прибутки господарства будуть різко зменшуватись та перейдуть у збитки.

Таким чином, враховуючи те, що економічний розвиток повинен органічно вписуватись у межі екологічних можливостей, при розвитку рекреаційно-туристичної діяльності необхідно дотримуватись такої умови:

$$Q_{\min} < Q_d < Q_{\max}, \quad (2)$$

де: $Q_{\min}$ – мінімальна рекреаційна місткість, чол.; Q_d – еколого-економічно допустима рекреаційна місткість, чол.; $Q_{\max}$ – максимально допустима рекреаційна місткість території, чол.

Тобто, допустиме з еколого-економічного погляду рекреаційне навантаження має перебувати у межах між $Q_{\min}$ та $Q_{\max}$. Якщо ж $Q_{\max} < Q_{\min}$, тоді розвиток рекреаційно-туристичного господарства є економічно недоцільним.

Отже, раціональне використання лісів для рекреації та туризму – одна з найважливіших еколого-економічних проблем лісокористування. З метою дотримання принципу безперервного невиснажливого лісокористування та принципу розширеного відтворення лісових ресурсів при плануванні розвитку рекреаційно-туристичного господарства одними з найважливіших завдань є визначення як максимально допустимих норм рекреаційних навантажень на лісові площі, так і мінімального рівня таких навантажень, що дасть змогу утримувати рекреаційні зони у належному стані та забезпечить рентабельність рекреаційно-туристичного господарства. Важливо також забезпечити контроль за дотриманням допустимих норм рекреаційних навантажень на лісові екосистеми та розроблення і запровадження комплексу заходів, спрямованих на підвищення цих норм. Чим більші капіталовкладення в охорону навколишнього середовища та створення оптимальних умов для відпочинку чи лікування, тим вища місткість рекреаційних територій. Отже, через певний час оптимальна місткість може переглядатись. Велику увагу необхідно звернути також на розроблення заходів щодо регулювання рекреаційних навантажень у часі та просторі.

Література

1. Дейнека А., Копач М. Проблеми і перспективи рекреаційного використання лісів Львівської області// Регіональна економіка. – 2001, № 2. – С. 171-175.
2. Тарасов А.И. Рекреационное лесопользование. – М.: Агропромиздат, 1986. – 176 с.
3. Павлов В.І., Черчик Л.М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи: Монографія. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 124 с.
4. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навч. пос. – Львів: Вид. ц. ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 360 с.
5. Федорченко В.К., Мініч І.М. Туристський словник-довідник: Навч. пос.. – К.: Дніпро, 2000. – 160 с.
6. Мамутов В.К., Амоша М.И., Дементьева Т.Н. и др. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты. – К.: Наук. думка, 1992. – 142 с.

УДК 502.33 *Аспір. Т.В. Кундельська¹ – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Наведено основні аспекти взаємодії рекреаційно-туристичної галузі та навколишнього природного середовища, зокрема акцент зроблено на гірському туризмі та гірськолижних видах відпочинку, наведено дані з впливів, що оцінювались у країнах Західної Європи. Визначено шляхи виходу із складної ситуації, зокрема зацентровано на пріоритетності сталого розвитку туризму та рекреації.

¹ Кафедра природних ресурсів і туризму (postgraduate student at the tourism and natural resources)